

Còmic pitiús: historietes i opinions (i II)

Entrevista als membres del col·lectiu ADN

per Sonya Torres Planells

Entrevista realitzada a Barcelona, Eivissa i Formentera, el febrer de 2003. "Morna" és Vicent Ferrer Mayans, guionista. "Franky", Vicent Roig-Francolí Bonet, dibuixant, i Moreno, Joan F. Moreno Galera, dibuixant.

—Parleu-me una mica de la vostra activitat professional com a guionistes i dibuixants de còmics

que viuen i treballen —o, diria jo, intenten sobreviure— a les Pitiüses d'avui.

Morna: Jo sóc filòleg i, professionalment, professor de català a l'IES Marc Ferrer de Formentera. Ser guionista és una inquietud personal, i deixar obert el camí de comunicador, que tant pot ser una tasca dins de l'aula com una feina

de guionista de textos per a representació teatral o de còmic.

Franky: Em dedico a la creació gràfica, sigui dibuix, pintura, publicitat o disseny... I ho compagino amb la feina de treballador administratiu a mitja jornada a l'aeroport d'Eivissa. Encara que sóc més conegut per les vinyetes al *Diario de Ibiza*, també porto fent exposicions des de 1984-85, quan vaig fer la primera exposició d'olis i dibuixos a la sala d'Arts i Oficis.

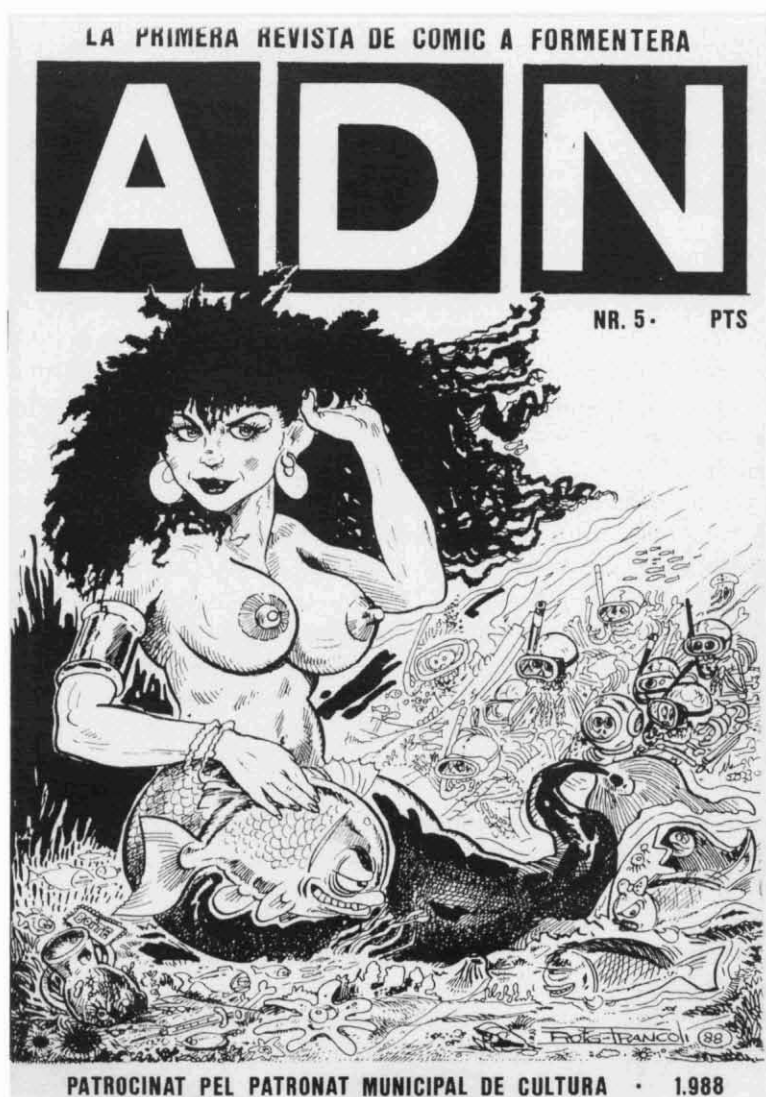
Moreno: Sóc dibuixant, i vaig començar molt aviat, amb només cinc anys, i als disset o divuit vaig decidir anar a Barcelona a estudiar a l'escola d'il·lustració. Allà vaig treballar per a *El Víbora* i *Gil i Gil*, del Grupo Z. L'any 1995 vaig tornar a Formentera per fer el servei militar i ja m'hi vaig quedar. Ara treballo amb l'ordinador; a través d'Internet contacto amb les editorials i agències.

—Com i quan sorgeix la idea de formar un col·lectiu? A qui era obert?

Morna: Érem lectors de còmic molt temps abans de formar el col·lectiu i ja l'any 1985 editàvem la revista ADN. Així, ens trobem un grup de persones que comencem a col·laborar a Formentera i que teníem com a vincle comú el boom del còmic de principis de 1980 fins a 1985, com a lectors i consumidors de còmic. No ens interessava que es personalitzessin les coses i volíem que molts formenterers i eivissencs hi poguessin participar i comunicar coses.

El col·lectiu apareix després de l'edició de la revista ADN, i així en

Portada del número 5 de la revista en còmic ADN, dibuix de Vicent Roig-Francolí Bonet, 1988.

varen sortir tres números, fotocopiats i grapats per nosaltres mateixos. A partir del número quatre ja va sortir feta a impremta, amb el suport de 100.000 pessetes del Patronat de Cultura; se suposava que no haviem de pagar res, però hi posàvem tota la feina de maquetació i edició.

En un determinat moment vàrem decidir canviar el nom de la revista pel de *Cosmos Factory* i mantenir i incorporar a la portada el títol d'«editat pel col·lectiu ADN». El fet de demanar ajuts i que ens demanessin aspectes organitzatius va fer que haguéssim de parlar de col·lectiu.

Franky: En Vicent Escandell *Sita* es va posar en contacte amb mi i li vaig passar coses; llavors em demanaren dibuixos per a la revista.

Moreno: La revista *ADN* va començar a Formentera amb tres persones, en Vicent Morna, en Vicent Escandell *Sita* i jo, a principis de l'any 1985. Era un *fanzine* i després ja va ser revista i col·lectiu. Va ser el primer *fanzine* d'Eivissa i Formentera en català. Varen ser set anys, de 1985 a 1992, dibuixant per a la revista *ADN*. Per a mi va ser una escola, un aprenentatge per a la meua feina posterior.

—Quina relació teniu cadascun de vosaltres amb el col·lectiu *ADN*? Què vàreu publicar-hi, a la revista?

Morna: M'encarregava de fer guions, textos i dibuixos. Hi havia una selecció; els textos havien de ser en català, o en castellà i els traduïem; també de còmic, poesia, narrativa, il·lustració..., tot sortia. No hi va haver assaig perquè simplement no ens en van fer cap proposta.

Franky: Sempre vaig participar en el col·lectiu aportant-hi dibuixos de tema lliure i amb guió propi. Vaig fer la portada del número cinc de la revista *ADN* de 1988, diverses vinyetes i petites historietes de còmic. En recordo una sobre l'aeroport de Formentera bastant irònica. En aquesta època també vaig

Vicent Roig-Francolí Bonet. El popular personatge Superprats en el cartell de l'exposició i portada del butlletí *Expofanzines*, Casino des Moll, Eivissa, 1998.

col·laborar a la revista *Ibiza Cosmic* i vaig fer *La loca historia de Ibiza*, l'any 1985.

Moreno: Els guions moltes vegades eren dels dibuixants, i funcionàvem com a aficionats al còmic. Sempre historietes curtes, autoconclusives, el que volíem explicar en aquell moment. Era per passar-s'ho bé.

—Els joves dibuixants i escriptors de les Pitiüses dels vuitanta interessats a participar en la proposta *ADN*, com i on vàreu començar a trobar-vos?

Morna: Formàvem grups de tres o quatre persones que llegíem, comentàvem el que llegíem i cooperàvem entre nosaltres. A l'institut de Formentera ens varen informar l'any 1984 que s'acabava de crear el Patronat de Cultura i que ens podien pagar una part de l'edició d'una revista, i això fa que ens plantegem fer-la.

Franky: Estàvem en contacte per telèfon, i els enviava els dibuixos per la barca de Formentera. També alguna vegada em vaig trobar amb en Vicent Escandell *Sita*, que feia el servei militar a Eivissa.

Moreno: El col·lectiu *ADN* funcionava més com una editorial que com un club o una associació. Érem pocs i manteníem un contacte limitat entre nosaltres. Però es pot dir que molts autors destacats del moment a les Illes passaren per *ADN*. Recordo en Luis Alberto Maldonado, un amic de Barcelona que va treballar fent manga pel Japó; en Vicent Escandell *Sita*, que també va ser un dels fundadors i que va fer una historieta per al primer número; en Bartomeu Joan Escandell, que va col·laborar amb uns dibuixos; també en Josep Ferrer *Morna*; n'Alfredo Boto, un amic de Madrid, i n'Annette Zake, una autora alemanya que col·laborava quan era a Formentera.

Vicent Roig-Francolí Bonet "Franky", dibuixant i pintor; Joan F. Moreno Galera, dibuixant de còmic, i Vicent Ferrer Mayans "Morna"; dibuixants i guionista del col·lectiu ADN. (Fotos: Sonya Torres Planells.)

—*Què recordeu d'altres activitats que vàreu fer, i sobretot de l'edició de la revista ADN?*

Morna: El tiratge de la revista ADN els primers números era de cent cinquanta o dos-cents exemplars i, per pràcticament el mateix preu, a partir del número quatre en férem quatre-cents o cinc-cents. La distribució es feia carregant un senalló i repartint a les llibreries de Formentera. Després la portàrem als cercles de còmic de Barcelona i a les llibreries especialitzades com Continuarà, Norma i Makoki.

Franky: Recordo quan editàrem *Aula 0* a l'institut d'Eivissa els anys 1976-77. Treballàvem foradant el clixé a la manera de pamflet comunista de l'època, la imprimíem a una mena de tela-paper enroscat a un rolet i hi afegíem la tinta fent una gorrinada bastant grossa, però sortia més o menys bé. Era una feinada però divertit, encara que quedaves de tinta fins a dalt. Anava tot el text picat a mà, i la revista es confeccionava també a mà amb grapadora. Amb la revista ADN no va ser tan arcaic; ja funcionàvem amb fotocòpies normals.

Moreno: La revista ADN sortia cada vuit o nou mesos, era com un embaràs. Així que hi havia temps per recopilar bastant material. En Vicent Morna era el gestor del grup, i jo m'encarregava de la part creativa. De fet, la idea d'anomenar ADN la revista i el col·lectiu va ser meua. Tenia quinze anys i va ser el primer que se'm va ocórrer. Em va semblar un nom molt suggerent, per allò de ser el primer element de la vida al món. Tenia la seua gràcia, era un nom curt i directe. Després de sis o set números d'ADN vàrem decidir canviar el nom de la revista pel de *Cosmos Factory*, que va ser idea d'en Morna. D'aquesta en varen sortir quatre números i finalment, per qüestions laborals, la vàrem deixar.

—*Els membres del col·lectiu heu continuat en contacte, fent coses plegats?*

Morna: No hi ha cap projecte ni continuem treballant com a col·lectiu, ara som gent que continuem fent coses i col·laborem entre nosaltres però puntualment. A les Pitiüses d'ara hi ha mitjans i referents per tirar endavant una experiència

com la nostra en aquell moment, però tot depèn de l'empenta i del grau d'implicació de les noves generacions.

Franky: Ja fa temps que no he fet res amb el col·lectiu perquè sempre he tingut massa feina.

Moreno: Seguim en contacte, però en Vicent Morna fa guió dramàtic i jo faig disseny de pàgines web. Ara una revista de còmic a Eivissa i Formentera ja no té sentit, perquè no hi veig un mercat.

—*Quins projectes esteu preparant de forma individual o col·lectiva?*

Morna: Estic treballant ara en projectes d'edició de còmic, però ja en contacte amb editorials catalanes, per una qüestió econòmica i perquè pretenem que arribi a molta gent, cosa que amb l'autoedició no és possible.

Franky: Com que no dispo del temps que voldria, no vaig poder enllestir dins del termini que l'editorial imposava una història d'Eivissa que havia començat ja fa dos anys amb un guió d'en Joan Lluís Ferrer. Ara ho tenc en *stand-by*. Vaig començar per la història de Formentera en pla irònic, tot i que rigorosa des d'un

Joan Francesc Moreno Galera. Dibuix per a la portada de *La Tranquil·litat*, butlletí de l'Ateneu Llibertari Pitiús, núm. 1, Eivissa, 2001.

punt de vista històric, a tot color, i m'agradaria poder-la treure algun dia.

Moreno: Penso en algun altre àlbum de còmic, sempre amb guió d'autor, que pugui tirar endavant, i a fer pàgines web, entre altres coses.

—Com veieu el panorama del còmic independent i del fanzine a les Pitiüses?

Morna: L'autoedició es planteja com a alternativa a l'edició a través d'una editorial o també com a pas previ a l'editorial. Per a nosaltres no va ser una decisió conscient, sinó que era el camí més curt cap a un determinat lloc. Fins i tot sense suport —que finalment vàrem tenir— hauríem trobat una solució. Si ens haguessin donat els mitjans, el nostre producte d'autoedició no hauria existit. Prenguérem aquest camí condicionats pels mitjans que teníem i el públic potencial al qual podíem arribar, que també condicionava allò que explicàvem.

Franky: El problema de les Pitiüses és que són petites, el dibuix exigeix molta dedicació de temps, i això té un valor. Intentar invertir en una cosa independent amb futur a les nostres illes és molt difícil, perquè econòmicament

no pot haver-hi estabilitat, s'han de buscar altres coses per viure, i s'acaba. Sempre es comença amb il·lusió, però s'ha d'abandonar per necessitat. L'autoedició em pareix molt bé, però falten els recursos; si m'hagués tocat la loteria, ho hauria fet.

Moreno: A Formentera no hi ha ni una sola llibreria especialitzada de còmic, i a Eivissa fins fa poc n'hi havia una de mitjanament especialitzada, Pato Lucas, que era una botiga de joguines. Les revistes de còmic i els fanzines es poden fer amb una certa sortida a llocs com Madrid o Barcelona; aquí, ni parlar-ne. A més a més, sense cap mena de suport institucional, ni a la professió i ni a la indústria de còmic, s'ha generat una situació de desinterès general entre els joves cap a la professió i el producte. Hi ha molta *fashion disco* i poc cervell. Ara ja faig més il·lustració i dibuix que còmic, perquè està molt mal pagat.

—Com us veieu en el futur?

Morna: Actualment faig cursos d'escriptura dramàtica per tal d'aconseguir el màxim de recursos possibles per a l'expressió. Hi ha un impuls bàsic comú entre còmic, cinema i teatre que intento canalitzar com a comunicador.

Franky: Sempre dibuixant, és com un motoret que no para, fins i tot a la feina: tot d'una que tenc un momentet, ja hi sóc! Ara tenc projectat fer uns pòsters publicitaris, també samarretes... i continuar les vinyetes al *Diario de Ibiza*, que d'inspiració no en falta. És com si hi estigués enganxat, s'ha convertit en un *hobby* absolut.

Moreno: El meu futur a les Illes, el veig complicat. Cal buscar feina a les editorials americanes, franceses i alemanyes, perquè a Espanya hi ha molts autors i molt bons però no hi ha infraestructura per assumir-los. El problema principal és que a Espanya no hi ha indústria professional. Només cal veure que, dels darrers quinze anys, sols s'ha mantingut dignament la revista *El Víbora*, i sense arribar als deu mil exemplars. Això pot ser, d'una banda, perquè els editors del nostre país són prou dolents i, d'una altra, perquè aquí el còmic sempre s'ha considerat com un producte subcultural que no surt de *Mortadelo y Filemón*, sense cap tipus d'ajut institucional, cosa que no passa a altres països d'Europa com França o Bèlgica, on la cosa és completament diferent. Crec que a Espanya no hi ha futur per al còmic, però sí a altres llocs, com al Japó o als Estats Units. ■

Tira de vinyetes de Joan Francesc Moreno Galera, 2000.

